

Dilin Kayboluđu

Alfredo M. Bonanno

1999

Dilin indirgenmesi Sermayenin yürürlüğe koyduğu projelerden biridir. Dil ile özellikle duygular ve şeylerle alakalı karmaşık kavramları dile getirmemize imkan veren tüm ifade biçimlerini kastediyoruz.

İktidar bu indirgemeye ihtiyaç duyuyor, çünkü doğrudan baskının yerine denetimi koyuyor ki burada uzlaşma asli bir rol oynar ve çokbiçimli yaratıcılığın varlığı karşısında tekbiçimli uzlaşma olanaksızdır.

Eski devrimci propaganda sorunu son yıllarda hatırı sayılır ölçüde değişti; sömürülenleri kendi koşullarından haberdar hale getirerek dünyanın uğradığı tahrifatları açıkça gösterdiğini iddia eden bir gerçekçiliğin sınırları gözüktüyor.

Malatesta'nın edebiyat yetisi, kendi zamanı için benzersiz bir model oluşturan en yüksek düzeyde elzem olan bir dile dayanır, ve Malatesta anarşizmin tarihsel kapsamı içinde hâlâ oldukça istisnai bir örnektir. Malatesta retorik ya da şok yaratma etkilerini kullanmadı. Sağduyuya dayalı basit noktalardan başlayıp okur tarafından kolaylıkla anlaşılacak karmaşık sonuçlarla sona eren temel tümdengelsel mantığı kullandı.

Galleani oldukça farklı bir dilsel düzeyde çalıştı. Cümlelerin müzikalligine, ruhları harekete geçirecek bir atmosfer yaratmak düşüncesiyle zamanı geçmiş sözcükler kullanmaya pek büyük önem vererek oldukça geniş retorik yapılar kullandı.

Yukarıdaki örneklerin her ikisi de içinde bulunduğumuz zamana uygun bir devrimci dil modeli olarak önerilemezler. Ne Malatesta, zira bugün “gösterecek” çok az şey vardır, ne de Galleani, zira “harekete” geçirecek ruh giderek azalıyor.

İtalya, İspanya ya da Britanya'da dengi olmayan büyük geleneğinden, hem de Fransız dili ile kültürünün kendine özgü ruhundan ötürü muhtemelen Fransa'da çok daha geniş bir devrimci literatür bulunabilir. Aşağı yukarı aynı dönemde yukarıda söz ettiğimiz İtalyan örnekleri yanında açıklık ve berraklık açısından Faure, Grave ve Armand ve kimi araştırma ile retorik kimi yönleri açısından Libertad ve Zo d'Axa gibi örnekler de vardır.

Selefleri Coeurderoy yanı sıra Libertad, Zo d'Axa ve diğerlerinin dilsel, yazınsal ve gazetecilik deneyimlerinden ebediyen devam edilebilir. Fakat onlar devrimci gazeteciliğin en iyi örneklerini temsil etseler de bu modellerin hiçbirisi günümüzde geçerli değildir.

Gerçek şudur ki içinde bulunduğumuz gerçeklik değişmiştir, oysa devrimciler dili aynı yahut daha kötü şekilde üretmeye devam ediyorlar. Zo d'Axa'nın, bir yanında büyük Daumier tarafından yapılmış çizimi di-

ger tarafında da kendi yazısının olduğu Endehors gibi bir broşürle, Trieste'deki Dođu Avrupa'dan yoldaşlarla yapacağımız miting için hazırladığımız kısa ve öz broşür gibi bugün kendi ürettiklerimizi karşılaştırmak yeterli olacaktır.

Fakat sorun bundan da ötesine gidiyor. Yalnızca ayrıcalıklı muhataplarımız kendi dillerini kaybetmekle kalmıyor, biz de kendimizinkini kaybediyoruz. Ve zorunlu olarak ortak zeminlerde karşılaştığımız için, eğer kendimizi anlatmak istiyorsak bu kayıp geri döndürülemez olmaktan çıkar.

Bu yaygın donuklaşma süreci tüm dilleri vuruyor, ifade biçiminin heterojenliğini tekdüze araçlar yönünde azaltıyor. Mekanizma az ya da çok aşağıdaki gibi, ve televizyonla karşılaştırılabilir. (Yeni başlıkların) niceliğindeki artış onların her birinin aktarılması için gereken zamanı azaltıyor. Bu, imgenin ve sözcüğün ilerleyen, kendiliğinden bir elenmesine yol açıyor, böylece bir yanda bu unsurlar özel hale getiriliyorlar, oysa öte yanda aktarılabilir veri miktarı artıyor.

Gerçekliği insanlara açıklamaya istek duyan bunca nesiller boyu devrimcilerin şikayet ettiği o çok istenen açıklığa nihayet mümkün olan tek yolla ulaşıldı: gerçekliği açıklığa kavuşturmadan (her halükârda imkansız olan birşey) gerçeği açıklığa kavuşturmak, yani gerçekliğin teknoloji yoluyla inşa edildiğini göstermek.

Bu, insan etkinliğini sanat vasıtasıyla kurtarmaya kalkan umutsuz girişimler de dahil her türlü dilsel ifadenin başına geliyor, Dahası, bu çaba kendisini iki cephede birden mücadele içinde buluyor: birincisi, yaratıcılığı tekbiçimliliğe dönüştüren donuklaşma tarafından büsbütün yutulmaya karşı, ve ikincisi, zıt bir problem fakat kökleri aynı, piyasa ve piyasadaki fiyatlar.

Yoksul sanat ve yıkım olarak sanat hakkındaki eski tezlerime hâlâ kendimi yakın buluyorum.

Sanattan örnek verelim: burada araç olan bütün diller, çok çeşitli şekillerde kullanılabilir. Uzlaşma aşlamayı ya da onu tamamlayı amaçlayan bir kodu iletmek üzere kullanılabilir, yahut da sınırları aşmayı teşvik etmek için kullanılabilir. Müzik burada bir istisna oluşturmaz, özel karakterinden dolayı olsa da sınırları aşmaya giden yol çok daha zor. Daha doğrudan gibi görünse de gerçekte bundan çok uzaktır. Rock reküperasyon müziğidir, ve Yetmişlerin devrimci enerjisinin çoğunun söndürülmesine katkıda bulundu. Nietzsche'nin sezgisine göre Wagnerci müziğin getirdiği yeniliğin de başına aynısı gelmişti. Bu iki tür müzikal üretim arasında

varolan büyük tematik ve kültürel farkı düşünün. Wagner büyük bir kültürel yapı inşa etmek zorundaydı ve zamanının gençliğini ele geçirmek için dilsel aracı tümüyle bozdu. Bugün onunla karşılaştırdınca rock gülünç bir kültürel çabayla, aynı şeyi çok daha geniş bir skalada yapmakta. Müziğin kiteselleştirilmesi reküperasyona yarıyor.

Öyleyse devrimci eylemin iki şekilde yürüdüğünü söyleyebiliriz: birincisi bir basitleşme ve ayrışma sürecine uğrayan araca göre, ve standartlaşmış, herkesçe ya da yaklaşık olarak herkesçe daima kabul edilebilir bir ortak paydaya indirgenemeyecek sonuçlar üreten kullanımının anlamına göre. Bu sözde edebiyatın (şiir, öykü, tiyatro, vs) yanı sıra toplumsal problemleri sorgulayan devrimci etkinliğin sınırlı mikro kozmosunda da meydana geliyor. Bu ya anarşist bildiriler ya da broşürler, kitapçıklar ya da kitaplardaki yazıların biçimini alıyor, açıkcası taşıdıkları tehlikeler benzer. Devrimci yaşadığı zamanın bir ürünüdür ve bu zamanın ürettiği araçları ve fırsatları kullanır.

Çok az şey yüzeye çıktığı ve yorumlama araçları bir gerilemeye uğradığından toplumun ve üretimin mevcut koşulları hakkında okuma imkanları azaldı. Apaçık bir şekilde iki karşıt sınıf olarak kutuplara ayrılmış bir toplumda karşı-bilginin vazifesi, iktidar yapısının sömürü gerçeğini gizlemekten elde ettiği her türlü çıkarı açığa vurmaktır. İkincisi ise artı değer elde etmek, baskıcı tuzaklar, Devletin otoriter geri çekilişi ve buna benzer mekanizmaları içerir. Artık, demokratik yönetim biçimine ve enformasyon teknolojisine dayalı üretime doğru daha da çok ilerleyen bir toplumda sermaye gittikçe daha da anlaşılır hale geliyor. Bunun nedeni kesinlikle görülmesinin daha önemli olması ve yeni sömürü yöntemleri geliştirmesinin daha az önemli olmasıdır.

Günümüzde toplumu kültürel araçlarla yorumlamamız gerekiyor ki bunlar safi bilinmeyen yahut yüzeysel şekilde ele alınan olguları yorumlama kapasitesine sahip değiller. Reküperasyon mekanizmalarını, uzlaşmayı ve küreselleşmeyi tartabilme yetisine sahip olmayan basitçe bir reddedişe düşmekten kaçınmak için, aynı zamanda eski görünür sınıf çatışmasından çok uzaklaşmış olan bilinçsiz çatışmayı da tanımlamaya ihtiyacımız var. Belgelemekten daha ziyade yazmak da dahil, kapsamlı bir projede olması gerekli aktif katılıma ihtiyacımız var. Kendimizi sömürüyü teşhir etmekle sınırlayamayız, ama analizin taslağı esnasında, analizimizi anlaşılabilir hale gelecek tam bir projeye sevk etmemiz gerekir. Artık belgelemek veya teşhir etmek yeterli değildir. Daha faslasına ihtiyacımız var, oysa hâlâ konuşmak için dilimiz var, ve kesilmediler.

Kendini ifade etme biçimleri ve kişinin projesi arasındaki bu yeni et-kileşim, dilsel araçları kullanma biçiminin gücüdür, fakat aynı zamanda onun sınırlarını keşfetmek için de yol gösterir. Eğer dilin, iktidarca planlanan ve uygulanan basitleştirilme eğilimine uyarak fakirleşmesine izin verildiyse o zaman bu kaçınılmazdır.

Devrimci meselelerde görülen, yazıda özyargısız nesnellik alanına karşı her zaman mücadele ettim. Bu tamamen, dilsel ifadenin daima üslubunda özetlenen toplumsal bir boyutu olmasından dolayıdır. Buffon'un söylediği gibi o sadece bir insan değil, 'verili bir toplum içindeki bir insan'dır. Ve, vazgeçilmez içeriği bir projeye dahil etmeye, beraberinde hadisenin sözde eylemini sağlamaya dair kesinlikle zor problemi çözen üsluptur. Eğer proje canlı ve çatışmanın koşullarına uygunsa, üslup renklendirilebilir, halbuki eğer üslup uygun değilse yahut nesnellik yanılısamı içinde kaybolmuşsa, en iyi proje dahi kendisini hayaletbenzeri bir izlenimler ormanında kaybolma tehlikesi altında kalabilir.

Bu yüzden kullandığımız dil, devrimci içeriğimizi destekleme yetisine sahip bir biçim almalı ve normal iletişim biçimlerini ihlal etmeye ve altüst etmeye yeterli kışkırtıcı bir dürtüklemeye sahip olmalıdır. Yüreğimizde hissettiğimiz ve yalnızca büyük zorlukla anladığımız gerçekliği mantığın kefenine sarmalamadan temsil edebilmeli. Bunu tasavvur etmek için proje ve dil, kullandığı üslupta birbiriyle buluşmalı ve birbirini tanımalı. Şeyleri bayat tezlerin mantıksal uç noktalarına kadar götürmeyi talep etmeden, aracın mesajın hatırı sayılır bir kısmını inşa ettiğini biliyoruz.

Projeye ve onu dile getirme biçimiyle ilgisi olmayan ıskartaya çıkmış sözlere bizi batıracak yeni bir pragmatik ideolojiye izin vermeden, bu süreçlere dikkat göstermeliyiz.

Öyleyse, dildeki fakirleşmesinin artması devrimciler olarak kullandığımız iletişim araçlarına da yansıyor. Öncelikle kendi zamanımızın kadınları ve erkekleriyiz, bu zamanı karakterize eden indirgeyici kültürel süreçlerin katılımcılarıyız. Başkaları gibi biz de araçlarımızı yitiriyoruz. Bu normal. Fakat daha iyi sonuçlar elde etmek ve bu indirgeyici süreçlere direnebilme kapasitesine sahip olmak için ço daha fazla çabalamamız gerek.

Üslup yetisindeki bu azalma içerikteki azalmanın bir sonucudur. Bu çok daha ileri düzeyde bir fakirleşme doğurabilir, projenin zorunlu olarak anlatım araçlarına bağlı kalan en özsel kısmını ifade edememeye yol açabilir. Bu yüzden içeri kurtaracak olan "genre" (tür) değil fakat hepsinin ötesinde içeriğin neden bu biçimi aldığıdır. Bazı insanlar bir şema çıkarar ve daha sonra kendilerini asla ondan kurtaramazlar. Bunun, sanki yumu-

şak bakışlı ya da kahverengi gözlere sahip olmak gibi “kendilerinin ifade biçimleri” olduğuna inanarak bildikleri herşeyi bu şemanın süzgecinden geçirirler. Fakat o kadar da hafif değil. Eğer iletişimi hayata geçirmek istiyorsa kişi kendisini bu hapisaneden er ya da geç kurtarmalıdır.

Örneğin duyduğu aciliyeti iletmek için ironi yolunu seçenler vardır. Çok güzel, fakat ironinin kendine özgü hususiyetleri vardır, yani latiftir, hafiftir, bir dans ya da bir şaka, kinayeli bir metafordur. Günlük gazetelerdeki hicivli taşlamalar ya da hikayenin nasıl sona ereceğini önceden bildiğimiz karikatürler gibi kendini tekrar etmeyi ya da dokunaklı olmayı tersyüz etmeksizin bir sistem haline gelemmez, yoksa asker şakaları gibi onu anlaşılmaz olur. Aynı şekilde, zıt nedenler yüzünden, usandırıcı hale gelerek sona eren gerçekliğin çağrısı -gerçek görünmeyen birşeyden anlık bir gerçekleşme olamayacağına varsayımından hareket ederek, gerçeği görülebilir ve iletişim yoluyla hissedilebilir hale getirme girişimi- hayata geçirilemez. Hakiki iletişimin temelindeki kavramsallığı yitirerek, ısrar etmeye duyulan değişmez ihtiyacın içinde kayboluruz.

Gündelik aptallığın müzesindeki beylik laflardan biri de birşeyi nasıl söyleyeceğimizi bilmediğimizdir, oysa asıl problem ne söyleyeceğimizi bilmememiz. Bu o kadar zorunlu değil. İletişim akışı tek boyutlu değil, çok boyutludur: yalnızca bir şey iletmiyoruz, aynı zamanda bir iletimi de alıyoruz. Ve bir başkasına bir şey iletirken yaşadığımız problemi başkalarından [ileti –ç.n.] alırken de yaşarız. Aklıta da bir üslup problemi vardır. Zorluklar özdeş, yanılsamalar da öyle. Yine, kendimizi yazılı dille sınırlayarak, gazete yazıları okuduğumuzda bu yazının yazarının dış dünyadan iletişim alma şeklini yeniden inşa edebildiğimizi keşfederiz. Üslup aynıdır; bunun aynı olduğunu aynı yazılarda, aynı hatalarda, aynı kestirme yollarda görebiliriz. Ve bu yüzden bu hadiseler ve sınırlar yalnızca üslup sorunları değil aynı zamanda yazarın projesinin, tam da kendi yaşamının özsel bileşenleridir.

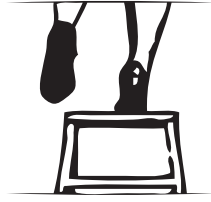
Gelen iletişimin anlamını kavrama kapasitesine sahip devrimciler azaldıkça, bu bize doğrudan olaylar yoluyla ulaşsa da ikincisinin yorumlanmasının daha fakirleştiğini ve daha tekrara dayalı hale geldiğini görebiliriz. Sonuç: sözcükte ve maalesef fiilde de yaklaşıklık, belirsizlik, ne düşmanın kapasitesinin karmaşıklığına ne de kendi devrimci niyetlerimize uyan düşük düzeyli fikirler.

Eğer şeyler başka türlü olsaydı daima kendisini harekete geçirmeye hazır iyi çalışan işçi sınıfıyla sosyalist gerekçilik mümkün olan tek çözüm olabilirdi. Bu tür bir cahillik ve gerçekliğin farklılığını rettetme tarafın-

dan yönlendirilen en son yoldan çıkma, Illiescu'nun yeni düzenini tekrar kurmasına romanyalı madencilerin müdahale etmesidir.

İktidar'ın dilsel ifadenin donuklaşmasının genelleştirilmesine yönelik girişimi, içerilen ve dışlanan arasında inşa edilen aşılamaz duvarın aslî unsurlarından biridir. Eğer doğrudan ve ani bir saldırıyı mücadeleye paralel bir araç olarak tanımladıysak, bizim tasarrufumuzdaki başka bir aracın optimal kullanımını geliştirmeli ve maliyeti her ne olursa olsun, bize ait olmayanı almalıyız. Bu ikisi ayrılmaz.

Anarşist Kütüphane

Alfredo M. Bonanno
Dilin Kayboluşu
1999

21.01.2022 tarihinde şuradan alındı: karaisyan.blogspot.com
İngilizce Ash: Insurrectionalist Anarchism: Loss of language

tr.anarchistlibraries.net